

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Utdanningsforbundets høringsinnspill til NOU 2020:15 - Det handler om Norge

Et levende og bærekraftige distrikts Norge er viktig for Utdanningsforbundets medlemmer. Vi mener at et solid utdanningssystem er en av bærebjelkene for opprettholdelse av befolkningen i hele landet. Utdanningsforbundet ønsker derfor denne utredningen velkommen og vi vil benytte muligheten til å spille inn våre synspunkter.

Utdanningsforbundet har i overkant av 180 000 medlemmer i barnehage, skole, fagskole, støttesystemet og høyere utdanning. Vi er det største forbundet i utdanningssektoren. De fleste av våre medlemmer i høyere utdanning jobber innenfor lærerutdanning. Vårt innspill vil derfor vektlegge betydningen av at innbyggere i hele landet har tilgang til kvalifiserte lærere, og muligheten for å gjennomføre en lærerutdanning, etter- og videreutdanning i en relativ nærhet til der de bor. Godt kvalifiserte lærere er et viktig grunnlag for bosetning i distriktene.

Generelle kommentarer

- ✓ Utdanningsforbundet støtter utvalgets vektlegging av et godt utdanningstilbud over hele landet og at utdanningspolitikken sees i sammenheng med distriktpolitikken.
- ✓ Tilbud om videregående opplæring, fagskole, høyere utdanning samt etter- og videreutdanning er viktig for å sikre distriktenes tilgang til relevant og aktuell kompetanse.
- ✓ Utdanningsforbundet støtter forslaget om at det settes i gang forsøk med gratis barnehage som et tiltak for å øke tilflytningen til distriktskommuner.
- ✓ Videregående opplæring må gis økt ansvar og bedre økonomi for opplæring av voksne.
- ✓ Utdanningsforbundet mener at ordningen med nedskrivning av studielån er aktuell for flere distriktskommuner og utdanninger.
- ✓ Fagskolene må styrkes som en attraktiv karrierevei for yrkesfagene.
- ✓ Det må sikres kvalifiserte lærere og tilbud om lærerutdanning, etter- og videreutdanning i hele landet, at fagtilbudet er bredt og holder høy kvalitet. Desentraliserte og samlingsbaserte utdanningstilbud med geografisk spredning er nødvendig for å bygge kompetanse i distriktene, øke rekrutteringen til yrket og hindre lærermangel.
- ✓ Tiltak som etableres må være bærekraftige og da er det avgjørende at disse fullfinansieres.

Satsing på barnehage og skolefritidsordning

Utvalget foreslår et forsøk med gratis barnehager og skolefritidsordning (SFO) for å se om dette har effekt på familieetablering og tilflytning til distriktskommuner.

Nord universitet i samarbeid med NHO og Civita¹ har gjennomført en undersøkelse blant voksne mellom 20 og 40 år i Sør-Norge om hvilke tiltak som skal til for å få dem til å vurdere Nord-Norge som fremtidig bosted. Gratis barnehage for barnefamilier toner høyest. Ettergivelse av studielån er et annet tiltak som trekkes frem.

I *Kommunal Rapport* 6. november 2020 ble Nordlandskommunene som kapret de tre øverste plassene i barnehagebarometeret 2020 trukket frem. Felles for dem var at samtlige barnehager oppfylte pedagognormen. I tillegg er andelen ansatte med pedagogisk kompetanse godt over landsgjennomsnittet. Rådmannen i Dønna kommune fortalte at dette er tiltak mot negativ befolkningsutvikling. For å være attraktive for småbarnsfamilier satser kommunen bevisst på å være en god oppvekstkommune. Disse to eksemplene tyder på at tilbud om gratis barnehage og SFO for alle barnefamilier kan være et tiltak for å styrke distriktene.

Utdanningsforbundet arbeider for at barnehagen skal oppfattes og behandles som en del av utdanningssystemet og at tilbudet skal være tilgjengelig for alle. Utdanningsforbundet ønsker derfor forsøk med gratis barnehage velkommen.

Utdanningsforbundet støtter forslaget om forsøk med gratis SFO for å øke familieetablering i og tilflytting til distriktskommuner. Utdanningsforbundet vil peke på at SFO er en viktig fellesskapsarena. Foreldrebetalingen i SFO varierer og kan virke ekskluderende på familier med stram økonomi. SFO-tilbudet må være gratis for å kunne oppfylle intensjonen om å inkludere alle barn i tilbudet.

Utdanningsforbundet støtter at

- det settes i gang forsøk med gratis barnehage og SFO som et tiltak for å øke tilflytning til distriktskommuner. Økt andel ansatte med pedagogisk kompetanse i barnehage og SFO er også et godt distriktpolitisk tiltak.

Nedskrivning av studielån

Utvalget peker på at nedskrivning av studielån i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark har vært et effektivt virkemiddel for å rekruttere kompetanse til regionen. Ordningen har både stimulert til at flere tar høyere utdanning og klart å trekke folk utenfra til regionen.

Studenter som startet på den femårige grunnskolelærerutdanningen fra høsten 2017 kan få dekket inntil halvparten av studielånet avhengig av hvilken grunnskolelærerutdanning de avlegger og hvor i landet en velger å jobbe. Første kull fra grunnskolelærerutdanningene uteksamineres i 2022 og vi vet derfor ennå ikke hvordan nedskrivningen av studielån slår ut. Utdanningsforbundet har tro på at ordningen vil bidra på liknende måte som nedskrivningen i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark. Det er også stor mangel på lærere i videregående opplæring og i barnehage. Utdanningsforbundet foreslår at tiltaket utvides til å gjelde for lærerutdanning til videregående opplæring og barnehagen.

¹ Undersøkelsen «Hva mener unge voksne i sør om Nord?», en spørreundersøkelse fra Nordområdesenteret ved Nord Universitet i samarbeid med NHO og Civita, publisert 17. februar 2021.

Utdanningsforbundet mener at ordningen med nedskrivning av studielån

- bør være aktuell for flere distriktskommuner og utdanninger
- er et godt virkemiddel for å rekruttere kvalifiserte lærere til hele landet
- etter modellen for grunnskolelærerutdanningen bør være aktuelt også for andre utdanninger

Framskrivninger av etterspørsel etter arbeidskraft

Når det gjelder framskrivninger av etterspørsel etter arbeidskraft mener utvalget at lavere fødselstall kombinert med lavere innvandring gjør at mange kommuner kan forvente en nedgang i antall barn og unge. Dette vil igjen redusere behovet for sysselsatte i grunnopplæringen og i barnehagesektoren. Den demografiske utviklingen med færre barn og unge og flere eldre innebærer en vridning av ressursene i kommunene fra tjenester rettet mot barn og unge til tjenester rettet mot eldre.

I omtalen av behovet for framtidig arbeidskraft er det ikke trukket inn at det i flere distriktskommuner er et betydelig innslag av undervisningspersonale uten godkjent lærerutdanning. Eksempelvis var andel undervisning gitt av personale uten godkjent lærerutdanning i skoleåret 2019-2020 nærmere 20 prosent i kommunene Leirfjord, Beiarn og Lødingen, og hele 24 prosent i Værøy.

Utdanningsforbundet mener at

- framskrivning av etterspørsel etter arbeidskraft i skolesektoren må gjelde for kvalifiserte lærere
- andel undervisning gitt av personale uten godkjent utdanning må synliggjøres i spørsmål om behovet for framtidig arbeidskraft i skolesektoren

Videregående opplæring

Fylkeskommunene har lenge hatt ansvaret for videregående opplæring og de offentlige fagskolene. Gjennom regionreformen har fylkeskommunene også fått et større strategisk ansvar for den regionale kompetansepolitikken. Fylkeskommunene har i tillegg fått ansvar for fylkesvise partnerskap for karriereveiledning, arbeidsmarkedstiltaket bedriftsintern opplæring (BIO), samt flere tilskuddsordninger for innvandring og integrering.

Utvalget slår fast at utdanningsinstitusjoner er en viktig forutsetning for vekst i den regionen de befinner seg i. Nærhet til en utdanningsinstitusjon øker rekrutteringen til utdanningen, og det fører til at flere i en region kan ta utdanning. I utredningen kommer det også fram at de som velger å ta opplæring i samme region som de kommer fra, i stor grad velger å bli værende i denne regionen også etter endt utdanning.

I utredningen pekes det på at yrkesfaglig opplæring på videregående og fagskolenivå utdanner i stor grad til regionale arbeidsmarkeder. Det er en viktig påpekning, men utredningen sier ellers svært lite om videregående opplæring. Utdanningsforbundet mener det er uheldig.

Regjeringen vil at de nye fylkeskommunene skal spille en mer offensiv rolle som regionale samfunnsutviklere. I dag har fylkeskommunene verken verktøy eller økonomi til å spille den rollen. I 2020 fikk fylkeskommunene samlet nullvekst i sine frie inntekter. Det er verken klokt eller fornuftig å redusere kapasiteten i videregående opplæring kraftig når et midlertidig lavt

elevtall vil øke igjen om kort tid og voksnes behov for kompetanseutvikling er større enn noen gang. Som et strakstiltak må det avsettes regionale utviklingsmidler for at flere, særskilt voksne, kan ta videregående opplæring allerede i kommende skoleår.

Alt tyder på at utviklingen på arbeidsmarkedet vil ha store betydning for hvilke tilbud som etterspørres. Fylkeskommunene har en nærhet både til de personer som ønsker og har behov for kompetansepåfyll og til arbeidslivet. Dette gir et godt grunnlag for å fange opp de regionale kompetansebehovene. Videregående opplæring arrangerer i dag kurs og opplæring for voksne innenfor ulike fagområder. Flere tilbyr også kurs til lokalt næringsliv og lokale virksomheter. Det bør settes av offentlige nyskappingsmidler slik at denne ressursentervirkningen kan videreutvikles.

Utdanningsforbundet mener at

- videregående opplæring må gis økt ansvar for opplæring og utdanning av voksne basert på kompetansebehov hos lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv
- det må avsettes regionale utviklingsmidler for at flere, spesielt voksne, kan gjennomføre videregående opplæring
- det bør settes av offentlige nyskappingsmidler slik at kurs og opplæringsvirksomhet i videregående opplæring for lokalt næringsliv og lokale virksomheter kan videreutvikles

Bedre tilgang til fagopplæring for voksne

Store deler av arbeidslivet melder om udekkede behov for fagarbeidere, samtidig som en andel voksne ikke kommer inn på videregående opplæring. En viktig årsak er at mange voksne har brukt opp retten til videregående opplæring fordi har påbegynt et videregående løp i ung alder uten å fullføre. En annen viktig grunn er at det mangler finansieringsordninger som er tilpasset voksnes livssituasjon.

Voksne utgjør en viktig del av rekrutteringen til fag- og yrkesopplæringen, spesielt innenfor flere helse- og oppvekstfag. For distriktene kan begrensningene i voksnes rettigheter og muligheter til å ta videregående opplæring bidra til svekket tilførsel av faglært arbeidskraft som de trenger for å opprettholde et velfungerende regionalt arbeidsliv og et godt velferdstilbud for innbyggerne. Flere regjeringsoppnevnte utvalg² har foreslått en rekke tiltak både for å styrke voksnes rett til videregående opplæring og at det utvikles mer fleksible finansieringsordninger. Mange av tiltakene følges opp i Stortingsmelding 14. Kompetansereformen – lære hele livet (2020). Utdanningsforbundet slutter seg til mange av tiltakene.

Utdanningsforbundet mener at

- retten til videregående opplæring for voksne må utvides til å gjelde alle som ikke har fullført videregående opplæring. Det må lages et enkelt og forutsigbart regelverk som er lett å forstå både for dem som har rett til videregående opplæring og for dem som skal forvalte ordningen.
- ordningene i Lånkassen må forbedres og tilpasses vilkårene for utdanningsstøtte til voksne som tar grunnskole eller videregående opplæring.

² NOU 2018:13 Voksne i grunnskole og i videregående opplæring. Finansiering av livsopphold (2018), NOU: 2019: 12, Lærekraftig utvikling. Livslang læring for omstilling og konkurranseevne (2019) og NOU 2019:25 Med rett til å mestre. Struktur og innhold i videregående opplæring.

Høyere yrkesfaglig utdanning

Kapittel 8 er i sin helhet viet til utdanningssystemet og til distriktenes tilgang til desentralisert utdanning og kompetanse. Utdanningsforbundet er overrasket over at fagskolen og høyere yrkesfaglig utdanning ikke omtales i dette kapitlet. Fagskoleutdanninger tilbyr korte, yrkesrettede videreutdanninger og er en viktig arena for spesialisering for de med yrkesfag på videregående opplærings nivå. Utdanningene legger vekt på å ha tette bånd til lokalt og regionalt arbeidsliv. De fleste fagskoler tilbyr deltidstudier som er tilrettelagte for å kunne kombineres med full jobb. Fagskolene er derfor godt rigget for å kunne gi distriktene tilgang til desentralisert utdanning og kompetanse.

Høyere yrkesfaglig utdanning står sentralt i kompetansepolitikken og er en viktig del av kompetansereformen som regjeringen varslet i Stortingsmelding 14 (Kompetansereformen- Lære hele livet). I meldingen peker regjeringen på at de vil utvikle utdanningsløp for fagarbeidere gjennom å løfte kvaliteten både i fag- og yrkesopplæringen og i fagskolesektoren. Videre understrekes det at fagskoleutdanninger har et potensiale for å bli en naturlig del av yrkeskarrieren for fagarbeidere som trenger relevant kompetanse for å møte nye og mer spesialiserte behov i arbeidslivet.

Store deler av arbeidslivet melder at de har et sterkt behov for fagarbeidere, noe både SSBs framskrivninger og flere kompetansebarometre også peker på. Distriktene vil spesielt trenge fagarbeidere både til ulike velferdsyrker og til tekniske håndverksyrker. Som nevnt tidligere i høringssvaret, peker utredningen på at de med yrkesfag fra videregående opplæring er blant de mest bofaste yrkesgruppene i distriktene. Fagarbeidere blir derfor en viktig ressurs for distriktene, både for å bevare bosettingen og for å sikre faglært kompetanse de trenger for å kunne opprettholde et godt velferds- og tjenestetilbud. Fagskolens funksjon som en karrierevei som bidrar til å gjøre yrkesfagene attraktive og som en videreutdanningstilbyder som tilfører det regionale arbeidslivet, ny og spesialisert kompetanse, blir viktig i et slikt perspektiv. Det er fortsatt behov for å styrke kunnskapen om fagskolen både i arbeidslivet og blant aktørene i fag- og yrkesopplæringen. Det trengs mer forskning på fagskolen. For å kunne ta ut sitt potensiale som videreutdanningstilbyder, må fagskolen gjøres mer kjent og anerkjent som en arena for spesialisering og som karrierevei som bygger på yrkesfagutdanninger i videregående opplæring. Det er også behov for strategier som utvikler kvalitet og sikrer et tettere samarbeid mellom fagskolen og arbeidslivet.

Utdanningsforbundet mener at

- fagskolen må få et tydeligere hovedansvar for etter- og videreutdanning av fagarbeidere. Det må bygges videre på fagskolens styrker blant annet som regionalpolitisk aktør og som leverandør av etter- og videreutdanning.
- det må tilrettelegges for at det etableres faste arenaer og møteplasser mellom fagskolene og aktører i lokalt/regionalt arbeidsliv som f.eks. gjennom klynger, regionale partnerskap for kompetanse og treparts-bransjeprogram for å knytte fagskoleutdanninger enda tettere til lokale kompetansebehov.
- fagskolen må bli mer kjent som en karrierevei for yrkesfagene gjennom rådgivningstjenesten i grunnopplæringen og i de fylkesvise karrieresentrene. Yrkesfaglærere og instruktører er viktige rollemodeller og må gjøres bedre kjent med fagskoletilbudene i sine fylker slik at de kan fremme og formidle kunnskap om fagskolen for elever og lærlinger.

- det må etableres gode finansierings – og stipendordninger som er tilpasset fagskolestudentenes livs- og arbeidssituasjon.
- det trengs mer forskning på fagskolens rolle som tilbyder av videreutdanning. Forskningen på pedagogikk i fagskolesektoren må styrkes da det er lite relevant forskning på området i dag.
- de formelle kravene til pedagogisk kompetanse for lærere i fagskolen må styrkes som en del kvalitetsarbeidet i fagskolesektoren. Utdanningsforbundet mener at dagens PPU-Y med en enkel revisjon kan tilpasses behovet for undervisningskompetanse for fagskolelærere.
- Det må etableres gode finansieringsordninger som er tilpasset fagskolestudenters livssituasjon.

Tilbud om desentralisert, samlingsbasert og fleksible høyere utdanning

Utvalget skriver at det antagelig ligger et større potensiale i å utdanne dem som allerede bor i distriktene enn i å tiltrekke seg høyt utdannede som bor andre steder i landet.

Utdanningsforbundet støtter dette resonnementet, men ikke som eneste tiltak. Fleksibel, samlingsbasert og desentralisert utdanning innebærer at det er mulig å ta utdanning og kombinere den med et etablert familie- og/eller arbeidsliv også uten fysisk nærhet til en utdanningsinstitusjon. Lærermangelen i Norge er stor og spesielt høy i flere distriktskommuner. Derfor må flere tiltak ses i sammenheng, for eksempel også å rekruttere lærere bosatt i andre deler av landet.

Bedre tilrettelegging for å gjennomføre høyere utdanning i distriktene

Utdanningsforbundet mener det må legges bedre til rette for å gjennomføre høyere utdanning i distriktene. Vi mener desentralisert, samlingsbasert og fleksible utdanning er egnede måter å organisere høyere utdanning i distriktene på, men de tre organiseringsmåtene er ikke egnet for alle typer utdanning. Lærerutdanning utdanner til et relasjonelt yrke. Det er viktig at studentene er i fysisk kontakt med lærerutdannere, medstudenter og elever/barnehagebarn for å trene på og videreutvikle egen relasjonelle kompetanse og profesjonskompetanse. Å etablere studiesentra eller leie lokaler for å tilby utdanning kan være en løsning. Studiesentra virker også samlende på lokalmiljøet både sosialt og faglig. I tillegg skal alle lærerstudenter gjennomføre praksisopplæring. Uten fysisk undervisning og praksis er det ikke mulig for lærerutdanningen å vurdere om studenten er skikket for yrket. Vi mener derfor at studietilbud som kun er digitale ikke er egnet for profesjonsutdanninger. Digitale elementer, for eksempel enkelte forelesninger, kan være gode supplement i et samlingsbaserte studietilbud.

I dag er det kun til deltidsstudier at universiteter og høyskoler kan sette et krav om geografisk tilknytning ved desentraliserte utdanninger. Flest mulig av de statlig finansierte studie plassene skal være åpne for alle kvalifiserte søkere. Kommunene/fylkeskommunene kan finansiere studie plasser ved behov. Samtidig vet vi at flere lærerutdanninger som tilbys i distriktene ofte har ledige studie plasser samtidig som for mange ansatt i lærerstilling i distriktene ikke har godkjent lærerutdanning. Utdanningsforbundet mener at flere kommuner og fylkeskommuner må legge til rette for at alle ansatte i lærerstilling uten lærerutdanning kan gjennomføre utdanningen. Det er behov for tiltak som forplikter kommuner og fylkeskommuner i større grad til å ansette lærere med lærerutdanning i lærerstillinger.

Søkbare midler versus tildelte midler

Utvalget skriver at dagens ordning med at universiteter og høyskoler må søke midler fra DIKU om de ønsker å tilby fleksibel undervisning, er unødvendig byråkratiserende. Utvalget foreslår

å fordele midlene direkte til institusjonene og at dette styres gjennom oppdragsbrev i dialog mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet. Utdanningsforbundet støtter forslaget. Ansatte i undervisnings- og forskerstillinger bruker i dag for mye tid til skriving av søknader om midler for å finansiere arbeidsoppgaver som er del av virksomheten til institusjonene. Tiden kunne vært brukt til forskning og utviklingsarbeid eller å heve kvaliteten på utdanning. I tillegg må fagmiljøet være av et visst omfang for å ha tilstrekkelig kapasitet til å skrive søknader. Dermed favoriserer slike ordninger store institusjoner som ofte ligger i de største byene. I tillegg til oppdragsbrev kan institusjonenes utviklingsavtaler være egnet om institusjonen ønsker å tilby desentralisert, samlingsbasert eller fleksibel utdanning.

Utdanningsforbundet mener at desentraliserte og samlingsbaserte studietilbud også bør legges inn under en ny ordning. Utdanningsforbundet mener at det er viktig at Kunnskapsdepartementet gjennom lovverket, oppdragsbrev og utviklingsavtaler styrer sektoren og kan delegere myndighet. Videre må departementet sette kurs for videreutvikling, kalibere og koordinere sektoren, stille krav til institusjonene og sikre tilbud om grunnutdanning, etter- og videreutdanning av høy kvalitet i hele landet. Dette betyr at Kunnskapsdepartementet skal kunne tildele enkelte institusjoner særskilte nasjonale utdanningsoppdrag, for eksempel å drive desentralisert utdanning i distriktene.

I Meld. St. 6 *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* legger regjeringen opp til et omfattende og langsiktig kompetanseløft innenfor spesialpedagogikk og inkludering. Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis retter seg mot barnehager, skoler og det lokale støttesystemet, med særlig vekt på PP-tjenesten. Alle barn og elever skal få et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Kommuner, fylkeskommuner, barnehage- og skoleeiere må ha tilstrekkelig kompetanse til å fange opp alle utsatte barn og unge. Den spesialpedagogiske kompetansen nært barn og unge skal styrkes og laget rundt barna og elevene skal bygges opp. Spesialpedagogisk kompetanse tett på barn og unge stiller krav til kompetansebygging hos lærere i barnehager og skoler, og det faglige- og administrative støttesystemet (PPT m.fl.). For å sikre denne kompetansen i hele landet kan det ikke være opp til den enkelte institusjon å vurdere om de skal tilby utdanningene. Skal vi lykkes må tilbudene om kompetanseheving styres slik at utdanningene tilbys i hele landet og der ansatte i det faglige- og administrative støttesystemet allerede bor.

Praksisopplæring i distriktene

Praksisopplæringen i lærerutdanningene gjennomføres i dag i stor grad i nærhet av studiestedene. Studiestedene er ofte lagt til de store byene eller regionale sentra. For at studentene skal få en mest mulig relevant utdanning er det av betydning at de får kjennskap til mangfoldet i barnehager og skoler i Norge. For å øke relevansen er det viktig at lokale myndigheter, barnehager og skoler samarbeider om praksisopplæringen og innholdet i lærerutdanningene. Tiltak som stimulerer distriktskommuner, barnehager og skoler utenfor byer og større tettsteder til å ta imot studenter i praksisopplæring vil gjøre lærerstudentene bedre kvalifisert for yrket og kan bidra til at lærere med lærerutdanning ønsker å jobbe og etablere seg i distriktene.

Utdanningsforbundet mener at

- det må utvikles ulike tiltak for å rekruttere personer til høyere utdanning i distriktene, og disse må ses i sammenheng. Vi støtter utvalget i at det er et større potensiale i å utdanne

dem som allerede bor i distriktene enn i å tiltrekke seg høyt utdannede som bor andre steder i landet.

- desentralisert, samlingsbasert og fleksible utdanning kan være egnede måter å organisere høyere utdanning i distriktene på, men de tre organiseringsmåtene er ikke egnet for alle typer utdanning. Lærerutdanning utdanner til et relasjonelt yrke. Fulldigitale studietilbud er ikke egnet for profesjonsutdanninger.
- Kunnskapsdepartementet som eier har ansvaret for at det tilbys høyere utdanning av god kvalitet i hele landet. Kunnskapsdepartementet må stille krav til institusjonene om at de skal tilby grunnutdanning, og etter- og videreutdanning med geografisk spredning. Kunnskapsdepartementet skal kunne tildele enkelte institusjoner særskilte nasjonale utdanningsoppdrag, for eksempel tilstrekkelig kompetanse i det faglige- og administrative støttesystemet.
- etablering av studiesteder (campus) og studiesentra i distriktene vil være et tiltak som bidrar til at flere bosetter seg i distriktene og søker lærerutdanning, etter- og videreutdanning. Dermed styrkes andelen kvalifiserte lærere i hele landet.
- det må etableres tiltak som stimulerer distriktskommuner, barnehager og skoler utenfor byer og større tettsteder til å ta imot studenter i praksisopplæring i lærerutdanningene. Dette vil gjøre lærerstudentene bedre kvalifisert for arbeid i distriktene og kan bidra til at lærere med lærerutdanning ønsker å jobbe i distriktene.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Utdanningsforbundet mener at det er avgjørende at tiltak i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning som utvalget foreslår, fullfinansieres. Hvis kommuner, fylkeskommuner og høyere utdanning ikke blir tilført tilstrekkelig økonomiske ressurser vil det ikke være i stand til å gjennomføre tiltakene i tråd med intensjonene.

Utdanningsforbundet vil særlig peke på at økonomien i høyere utdanning er så anstrengt, særlig etter flere år med ABE-reformen, slik at det i liten grad finnes midler som kan omdisponeres uten at det går utover andre viktige tilbud.

Inntakssystemet for kommuner og fylkeskommuner

Utdanningsforbundet er enig med utvalget i at ordningene med inntekts- og utgiftskorrigerering i fordelingen av de frie inntektene gjennom inntektssystemet, er helt avgjørende for å gi innbyggere i hele landet gode tjenester, uavhengig av hvor man bor. Utdanningsforbundet mener at likeverdige tjenester i alle typer kommuner fortsatt må være det klart viktigste hensynet i den fremtidige utformingen av inntektssystemet.

Utdanningsforbundet er i likhet med utvalget bekymret for den framtidige samlede finansieringen av kommunene og dermed de velferdstjenestene kommunene tilbyr. Utdanningsforbundet mener at en god og stabil framtidig finansiering av kommunene er avgjørende for at de skal bli gode levekår i alle landets kommuner.

Utdanningsforbundet vil også minne om Liedutvalget forslag i NOU 2019:15 «Med rett til å meste» der det foreslås at det bør etableres et kriterium i kostnadsnøkkelen som fanger opp voksnes behov for videregående opplæring.

Forsøk med gratis barnehage og SFO for å øke familieetablering i og tilflytting til distriktskommuner

Utdanningsforbundet mener at et eventuelt forsøk med gratis barnehager og SFO i kommuner med sentralitetsnivå 5 og 6 må fullfinansieres for hver enkelt kommune dette gjelder. Finansieringen må utformes på en slik måte at private barnehager og SFO blir fullt ut finansiert fra første dag og på en slik måte at kommunene ikke får incitament til å redusere sin del av finansieringen av disse tjenestene.

Det framgår ikke tydelig av rapporten hvilke aldersgrupper som omfattes av utvalgets forslag om å finansiere gratis barnehage og SFO ved å fjerne barnetrygd og kontantstøtte. Utdanningsforbundet vil tydelig advare mot at barnetrygden fjernes for aldersgrupper som ikke vil bli direkte omfattet av tiltaket. Utdanningsforbundet mener også det er betydelige utfordringer ved å fjerne barnetrygden for barn som vil bli direkte omfattet av tiltaket. Utdanningsforbundet mener også at de mer prinsipielle sidene ved å fjerne en universell ordning som barnetrygden i langt større grad burde vært diskutert i utvalgets rapport.

Utdanningsforbundet savner også en mer dyptgående vurdering av hvordan dette finansieringsforslaget vil påvirke økonomien til de fattigste familiene. Det kan f.eks. virke som om familier med barn i barnehage eller SFO alder, som ikke benytter seg av barnehage eller SFO, vil tape økonomisk på endringen. Utdanningsforbundet savner også at det vurderes hvordan endringene vil slå ut for barnefamilier som i ulik grad benytter seg av de ulike moderasjonsordningene i barnehage. Vil noen av disse familiene kunne oppleve et redusert økonomisk handlingsrom ved at barnetrygden fjernes samtidig med at barnehage blir gratis? Utdanningsforbundet mener det er uakseptabelt med finansieringsforslag som i sum forverrer den økonomiske situasjonen til de fattigste barnefamilie og savner en konkret vurdering for om dette er tilfellet med utvalgs finansieringsforslag for gratis barnehage og SFO.

Utdanningsforbundet mener at

- utvalgets forslag må fullfinansieres i kommuner, fylkeskommuner og høyere utdanning. Dette gjelder også private barnehager og skoler.
- det bør etableres et kriterium i kostnadsnøkkelen som fanger opp voksnes behov for videregående opplæring.
- Utdanningsforbundet støtter et forsøk med gratis barnehager i utvalgte kommuner, men forsøket må ikke finansieres på en slik måte at allerede fattige barnefamilier får dårligere økonomi.

Med vennlig hilsen

Milena Adam
Seksjonsleder

Gunn Gallavara
Seniorrådgiver